

DRŽAVNI ARHIV U SPLITU

SUMARNI INVENTAR

LUČKA KAPETANIJA II. REDA OMIŠ

1918/1943

Signatura fonda: HR-DAST-10.

Izradila: Gordana Tvrđić

Split, ožujak 2016.

1. IDENTIFIKACIJA

1.1. Identifikacijska oznaka /signatura/ Klasifikacijska oznaka	HR-DAST-10 A.3.1.5. - A.4.2.5.
1.2. Naslov	LUČKA KAPETANIJA II REDA OMIŠ
1.3. Vrijeme nastanka gradiva	1918./1943.
1.4. Razina opisa	fond
1.5. Količina i nosač zapisa	27 kutija, 2,7 d/m

2. KONTEKST

2.1. Naziv stvaratelja *Lučka kapetanija II reda Omiš (1918.-1941.)*
Lučko poglavarstvo Omiš (1941.-1944.)

2.2. Upravna povijest

Nakon završetka Prvog svjetskog rata na području Hrvatske započinje proces formiranja nove države. Odvijao se postupno. Nakon raspada Austro-Ugarske monarhije, Hrvatski sabor je 19. listopada 1918. godine, donio odluku o formiranju Države SHS. Idućeg mjeseca nova država ujedinila se sa Srbijom i formirana je Kraljevina SHS s centralnom vlašću u Beogradu.

U tom prijelaznom razdoblju pomorska uprava nastavila je djelovati mrežom izvršnih administrativnih jedinica, tj. preko lučkih ureda koje je Austro-Ugarska formirala za područje Dalmacije još 1852. U Omišu je to bilo Lučko odaslanstvo.

Kada je u Beogradu 1919. Kraljevina SHS učvrstila vlast, pomorska uprava stavljena je pod nadležnost Ministarstva saobraćaja u Beogradu. Donesena je *Uredba o organizaciji pomorske uprave*¹ kojom je *Pomorska oblast u Bakru* ustanovljena kao jedinstvena pomorska državna vlast na cijeloj obali i koja mrežom lučkih ustanova (već postojećih *poglavarstava, odaslanstava, otpravništava i izloženstava*) obavlja sve poslove pomorske uprave. Ovom uredbom legalizirano je zatečeno stanje izvršnih organa pomorske uprave a zakonodavna vlast centralizirana je u Beogradu.

U Omišu, poslove lučke skrbi u novoj državi obavljalo je i nadalje lučko odaslanstvo tj. *otpravništvo*², pod direktnom nadležnošću *Lučkog poglavarstva u Splitu* i *Pomorske oblasti u Bakru*.

U razdoblju koje slijedi sjedište pomorske uprave seli u Split i od 1924. to je *Direkcija pomorskog saobraćaja u Splitu*³ i u nadležnosti je Ministarstva saobraćaja u Beogradu. Nakon Vidovdanskog ustava 1927. i uvođenja diktature Kraljevine Jugoslavije 1929. jačaju unitarističke tendencije. U međuvremenu, sukladno tim političkim zbivanjima izmijenjeni su nazivi izvršnih organa pomorske uprave, pa tako poglavarstva postaju lučke kapetanije I reda a lučka odaslanstva - lučke kapetanije II reda.

Lučka kapetanija II reda Omiš redovito obavlja sve lučke poslove na području svoje nadležnosti do početka 1941.

Po izbivanju svjetskog sukoba 1941. i nakon što su joj sile Trojnog pakta objavile rat, Kraljevina Jugoslavija se raspala. Temeljem Rimskog ugovora iz 1941. između novonastale Nezavisne države Hrvatske i Italije uspostavljena je granica. Svi veći gradovi i otoci Dalmacije pripali su Kraljevini Italiji. NDH je

¹ Službene novine Kraljevstva SHS br.95 od 18. 09.1919.

² U izvornim spisima fonda stvaratelj se naziva: *Lučko otpravništvo Omiš*.

³ HR-DAST-11 Direkcija pomorskog saobraćaja Split.

dobila izlaz na more kod crte Novi Vinodolski, Karlobag, Kraljevica, i na području od Omiša do Dubrovnika s pripadajućim otocima.

U Omišu je NDH 25. lipnja 1941. uspostavila svoju vlast osnivanjem Velike župe Cetina. Omiška lučka uprava je od tada Lučko poglavarstvo Omiš u nadležnosti kojeg je Lučko zastupništvo Krilo. Lučko zapovjedništvo Makarska je postalo njihovo više nadleštvo a svom pomorskom upravom nove države, ravnalo je Zapovjedništvo mornarice NDH u Zagrebu.

Treba naglasiti kako se opisana promjena vlasti zbivala postupno, tijekom prve polovine 1941. Razvidno je to iz sadržaja i terminologije urudžbenih spisa stvaratelja. U ožujku su počele stizati okružnice i upute talijanske pomorske uprave u Splitu (*R. Direzione Marittima della Dalmazia*) na talijanskom jeziku a zatim, okružnice stižu iz Zagreba tj. Zapovjedništva Mornarice NDH i Obalnog zapovjedništva u Makarskoj⁴.

Lučka uprava NDH redovito uređuje u Omišu od lipnja 1941. do 1944.

Partizanske jedinice su 18. listopada 1944. ušle u Omiš i upravu je organizirao Općinski narodnooslobodilački odbor Omiš.

2.3. Povijest arhivskoga fonda

Gradivo fonda nastalo je djelatnošću izvršnih organa uprave pomorstva na području grada Omiša u razdoblju od 1918. do 1943. Arhiv je ovo gradivo preuzeo po službenoj dužnosti. Gradivo je arhivistički obrađeno i formiran je fond oznake HR-DAST-10 LUČKA KAPETANIJA II REDA OMIŠ 1918./1944.

2.4. Način preuzimanja

Gradivo je preuzeto od pravnog slijednika stvaratelja, tj. Lučke ispostave u Omišu 19. lipnja 1960. uz primopredajni zapisnik s osnovnim popisom spisa. Akvizicija je upisana u Knjigu primljenog arhivskog gradiva na str. br. 40/41, redni br. 55.

⁴ HR-DAST-10 LUČKA KAPETANIJA II REDA OMIŠ, serija 2.1. Opći urudžbeni spisi:
spis br. 670/25.05.1941. - Zabrana uporabe dosadašnjih štambila i pečata od strane R.Direzione Marittima Spalato
spis br.737/16.06.1941. - Naredba Zapovjedništva mornarice NDH o podređenosti Lučkog zastupništva u Krilu Lučkoj kapetaniji Omiš
spis br.784/03.07.1941. - Uputa Zapovjedništva mornarice NDH o Organizaciji administrativne službe kod lučkih zapovjedništava i kapetanija
spis br.842/21.07.1941. - Lučko poglavarstvo Omiš očituje se u vezi zahtjeva Lučkog zapovjedništva Makarska kojim se traži da se sva izvješća koja su se do tada dostavljala Direkciji pomorskog saobraćaja odnosno Lučkoj kapetaniji Split, imaju dostavljati Pomorskom zapovjedništvu u Makarskoj

3. SADRŽAJ I USTROJ

3.1. Sadržaj

1. U fondu se nalaze urudžbeni zapisnici za gotovo cijelo razdoblje djelovanja stvaratelja, od 1918. do 1942. Nedostaju samo za 1925, 1943. i 1944. zadnju godinu djelovanja stvaratelja. Uz njih su sačuvana i dva sveska predmetnih abecednih kazala za razdoblje od 1928. do 1943.

2. Ovim obavijesnim pomagalima mogu se pretraživati svi urudžbeni tj. djelovodni spisi a oni čine i najveći dio gradiva fonda. Spisi za razdoblje od 1919. do 1926. sačuvani su samo u nekoliko fragmenata, a od 1927. do 1943. spisi su dobro sačuvani iako neke godine nedostaju (1929., 1930., 1932. i 1933.). Sadržaj im čine upute o radu koje su pristizale od viših nadležstava, razne zamolbe, zahtjevi i spisi odaslani iz pismohrane s podacima o djelatnosti stvaratelja na području njegove nadležnosti. Djelatnost je podrazumijevala skrb o :

- svim vrstama plovila,
- pomorskoj trgovini,
- ribarstvu,
- pomorskim prekršajima,
- tehničkoj opremljenosti, održavanju luke i pomorske signalizacije,
- zaposlenicima, isplatama plaća i drugih materijalnih troškova.

Posebno su bili, od strane stvaratelja, izdvojeni računski spisi o opskrbi i održavanju lučkog svjetla *Gat-Omiš* od 1925. do 1943. Sukladno tome su i sačuvani kao posebna cjelina.

3. U velikoj mjeri sačuvane su evidencije, u obliku posebno propisanih obrazaca, o prometu brodova u luci Omiš: za brodove preko 10 t nosivosti u kontinuitetu od 1928. do 1943. a za brodove male obalne plovidbe do 10 t nosivosti od 1932. do 1939. Rubrike obrazaca sadrže slijedeće podatke:

- redni broj upisa u tekućoj godini,
- ime broda s datumom i satom dolaska odnosno odlaska,
- ime luke iz koje dolazi i u koju odlazi,
- vrsta broda (parobrod, jedrenjak, motorni jedrenjak),
- zastava plovidbe,
- nosivost (u tonama),
- luka pripadnosti,
- vrsta plovidbe (mala obalna , velika, međunarodna),
- ime zapovjednika,
- broj momčadi i broj putnika,

je li brod slobodan ili je u kontumaciji,
je li krcat ili prazan.

4. U pismohrani lučkog ureda posebno su vođeni i spisi *Bolesničkog fonda* koji sadrže podatke o zdravstvenoj zaštiti djelatnika *državnog saobraćajnog osoblja*. Sačuvani su urudžbeni zapisnici ovih spisa za razdoblje od 1928. do 1940. Spisi su sačuvani za razdoblje od 1929. do 1940. (nedostaje samo 1937.) Ovo gradivo čini posebnu tematsku cjelinu, a sadržaj tih spisa lako je dostupan pretragom izvornih obavijesnih pomagala.

3.2. Odabiranje, izlučivanje i rokovi čuvanja

Nema podataka da je bilo izlučivanja. Izlučivanja nije bilo ni pri sređivanju. Uzimajući u obzir sadržaj sačuvanog gradiva i vrijeme nastanka, gradivo je određeno za trajno čuvanje.

3.4. Plan sređivanja

Pri sređivanju je primijenjen princip uspostave prvobitnog reda. To je bilo moguće provesti jer su izvorna obavijesna pomagala sačuvana gotovo u cijelosti (djelovodni protokoli i predmetna kazala). Dakle, uspostavljena je prvobitna struktura pismohrane stvaratelja. Pri sređivanju se najveći dio posla odnosio na uvođenje arhivističkog i kronološkog reda među rinfuzne spise kako bi se mogli aktivno i učinkovito pretraživati postojećim obavijesnim pomagalima.

Posebno treba istaknuti problem razredbe, tj. određivanja klasifikacije za gradivo ovog fonda. Naime, ono je nastalo u vrijeme dva različita državna uređenja koja su u relativno kratkom razdoblju, naizmjenice, djelovala na području nadležnosti stvaratelja. Od 1918. do 1941. bila je to Kraljevina Jugoslavija a od 1941. do 1944. Nezavisna država Hrvatska. Slijedom toga, gradivo nastalo do 1941. godine je klasificirano oznakom A.3.1.5. a gradivo od 1941. do 1944. oznakom A.4.2.5. Time se postavilo pitanje razdvajanja gradiva na dva fonda.

Poslovi lučke uprave su isključivo praktične prirode, od životne su važnosti i moraju se obavljati uvijek po istim procedurama. To je posebno izraženo u manjim lukama u izvršnim, nižim jedinicama pomorske uprave. U ovom slučaju razvidno je to i iz strukture gradiva. Sadržaj spisa kontinuirano prati lučku praksu u ova dva politički različita razdoblja (periodična izvješća, spisi u vezi obavljanja redovite djelatnosti, vođenje potrebnih evidencija i upute za rad). Promjena državne uprave uočava se samo po formalnim oznakama vjerodostojnosti spisa (zaglavlja spisa i pečati) i po novim nazivima viših nadležstava na zaprimljenim spisima. Djelovodnici su vođeni u kontinuitetu bez ikakvog naglaska na datumu promjene vlasti. Odluci da se sačuva jedinstvenost fonda pridonijela je evidentna prevlast paradigme lučke prakse nad političkim promjenama kao i relativno kratko razdoblje djelovanja stvaratelja u drugom

razdoblju. Dvojna klasifikacijska oznaka fonda i nazivi oba stvaratelja navedeni su u prethodnoj jedinici opisa-kontekstu. To je dostatna obavijest istraživačima da se radi o dva različita politička razdoblja.

Ime fonda je određeno po nazivu stvaratelja koji je djelovao u prvom i dužem vremenskom razdoblju:

LUČKA KAPETANIJA II REDA OMIŠ – Omiš

1. Obavijesna pomagala

1.1. Uredžbeni zapisnici 1918.-1942.

1.2. Kazala 1929.-1943.

2. Spisi

2.1. Uredžbeni spisi 1918.-1944.

2.2. Računski spisi 1925.-1943.

3. Evidencije

3.1. Velika plovidba 1928.-1943.

3.2. Mala plovidba 1932.-1939.

4. Bolesnički fond

4.1. Uredžbeni zapisnici 1928.-1940.

4.2. Uredžbeni spisi 1929.-1940.

4. UVJETI DOSTUPNOSTI I KORIŠTENJA

4.1. Dostupnost

Gradivo je dostupno korisnicima sukladno *Zakonu o arhivskom gradivu i arhivima* (NN 105/97), *Pravilniku o korištenju arhivskog gradiva* (NN 67/99) i *Pravilniku o korištenju arhivskog gradiva i radu čitaonice Državnog arhiva u Splitu*.

4.2. Uvjeti objavljivanja i umnožavanja

Umnožavanje i objavljivanje je sukladno *Pravilniku o korištenju arhivskog gradiva i radu čitaonice Državnog arhiva u Splitu* i *Pravilniku o korištenju arhivskog gradiva* (NN 67/99).

4.3. Jezik i pismo

Jezik je hrvatski, manjim djelom srpski, nekoliko spisa je na talijanskom. Pismo je latinica, manjim dijelom ćirilica.

4.4. Tvarne značajke i tehnički uvjeti

Spisi su dobro sačuvani. Djelovodni protokoli i kazala nisu uvezani u knjige. Nalaze se u obliku mekanih svezaka pa su, kao i spisi, smješteni u adekvatne kutije.

4.5. Obavijesna pomagala

Izvorna obavijesna pomagala:

Urudžbeni zapisnici spisa 1918./1942. (nedostaje 1925.)

Predmetna - abecedna kazala spisa 1929.-1943.

Urudžbeni zapisnici posebne serije spisa (*Bolesnički fond*) 1928.-1940.

Arhivističko obavijesno pomagalo je ovaj sumarni inventar izrađen 2016. u Odjelu za sređivanje i obradu arhivskog gradiva DASTu.

5. DOPUNSKI IZVORI

5.1. Dopunski izvori

Gradivo viših nadležstava stvaratelja sačuvano u arhivskim fondovima:

HR-DAST-16. DIREKCIJA POMORSKOG SAOBRAĆAJA (1919.-1941.)

HR-DAST-518. POMORSKA DIREKCIJA ZA DALMACIJU (*Direzione Marittima della Dalmazia*) SPLIT (1941.-1943.)

HR-DAST-11. LUČKA KAPETANIJA I REDA SPLIT 1875./1944.

Stvaratelj je bio nadležan Lučkom uredu Krilo:

HR-DAST-13. LUČKO ZASTUPSTVO KRILO 1907./1945.

5.2. Bibliografija

Barić, Nikica: *Uspostava i djelovanje uprave NDH u dijelovima Dalmacije nakon kapitulacije Italije*, Radovi 31, 1998. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Beuc, Ivan: *Povijest institucija državne vlasti u Hrvatskoj (1527-1945)*, Zagreb 1969.

Matković, Hrvoje: *Povijest Jugoslavije* Zagreb, 1998.

Mirošević, Franko: *Odnos Kraljevine SHS prema hrvatskom brodarstvu*, - Historijski zbornik XLV, Zagreb 1992.

Penović, K: *Pomorska uprava u Kraljevini Jugoslaviji*, Pomorska enciklopedija, Leksikografski zavod Zagreb

Službene novine Kraljevstva SHS br. 95/1919.

6. KONTROLA OPISA

6.1. Pravila

Opća međunarodna norma za opis arhivskog gradiva ISAD(G), Hrvatski državni arhiv, 2. izdanje, Zagreb 2001.

6.2. Nadnevak izrade opisa

Državni arhiv u Splitu, ožujak 2016.

Opis izradila Gordana Tvrdić

SUMARNI INVENTARNI POPIS

LUČKA KAPETANIJA II REDA OMIŠ 1918./1944.			
Ustroj	Sadržaj	Vrijeme	Tehnička jedinica
1.	Obavijesna pomagala		Kutija br.
1.1.	Urudžbeni zapisnici	1918. -	
	Urudžbeni zapisnici	1924.	1
	Urudžbeni zapisnici	1926. -	2
1.2	Urudžbeni zapisnici	1929.	3
		1930. -	
	Kazala spisa (abecedno-predmetna)	1936.	
		1937. -	4
		1942.	
		1928. -	
		1936.	
		1936. -	
		1943.	
2.	Spisi		Kutija br.
2.1.	Opći urudžbeni spisi - fragmenti	1919./1926.	
	Opći urudžbeni spisi 10/840	1927.	5
	Opći urudžbeni spisi 19/880	1928.	6
	Opći urudžbeni spisi 882-1459	1928.	7
	Opći urudžbeni spisi 1/1335	1931.	8
	Opći urudžbeni spisi 1/1581	1934.	9
	Opći urudžbeni spisi 1/1614	1935.	10
	Opći urudžbeni spisi 4/1615	1936.	11

	Opći urudžbeni spisi 1/1631	1937.	12
	Opći urudžbeni spisi 1/1738	1938.	13
	Opći urudžbeni spisi 2/1049	1939.	14
	Opći urudžbeni spisi 1051/1656	1939.	15
	Opći urudžbeni spisi 1/890	1940.	16
	Opći urudžbeni spisi 894/1678	1940.	17
	Opći urudžbeni spisi 1/850	1941.	18
	Opći urudžbeni spisi 851/1698	1941.	19
	Opći urudžbeni spisi 2/1200	1942.	20
	Opći urudžbeni spisi 1201/2056	1942.	21
	Opći urudžbeni spisi 1/950	1943.	22
	Opći urudžbeni spisi 951/1226	1943.	23
2.2.	Računski spisi (opskrba i održavanje lučkog svjetla Gat-Omiš)	1925. 1943.	- 23
3.	Evidencije		Kutija br.
3.1.	Evidencije dolazaka i odlazaka brodova nosivosti preko 10 t u luku Omiš	1928. 1936. 1937. 1943.	- 24 - 25
3.2.	Evidencije dolazaka i odlazaka brodova nosivosti ispod 10 t u luku Omiš	1932. 1939.	- 26
4.	Bolesnički fond		Kutija br.

4.1.	Uradžbeni zapisnici	1928.	-	
		1940.		
4.2.	Uradžbeni spisi <i>Bolesničkog fonda</i>			27
	Uradžbeni spisi <i>Bolesničkog fonda</i>	1929.	-	
		1936.		
		1938.	-	
		1940.		